

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

[Παιδεία και εκπαίδευση]

Παιδεία και εκπαίδευση είναι δύο όροι που συχνά πυκνά εναλλάσσονται, σάμπως να πρόκειται για συνώνυμα, με ταυτόσημο νόημα και στόχο· θεωρητικό και πρακτικό. Ως ρίζα και κορμός ενός πολύκλαδου δένδρου, η λέξη *παιδεία* (δυσμετάφραστη ή και αμετάφραστη στις ξένες γλώσσες) εμφανίζει εξελισσόμενο, σημασιολογικό και λειτουργικό εύρος και βάθος. Οι αρχές της ανιχνεύονται στον Αισχύλο και στον Σοφοκλή, δηλώνοντας κατ' αρχήν την τροφή και την ανατροφή ενός παιδιού, αλλά και την καλλιέργεια ενός δένδρου. Στον Πλάτωνα η λέξη σαφώς πλέον αναβαθμίζεται και αναδεικνύεται σε μέτρο γνώσης και αρετής, καλύπτοντας τελικώς τόσο την πλατωνική οντολογία όσο και την πλατωνική επιστήμη¹. Η ίδια λέξη θεωρείται στην ελληνική αρχαιότητα ενίοτε² συνώνυμη της νεαρής ηλικίας, ενώ σκοπίμως συνάπτεται κάποτε τόσο με την *παιδία* όσο και με την *παιδιά*· σημαίνοντας την παιδαριώδη φλυαρία και ανοησία αφενός, το *παίγνιο* (ως διασκέδαση ή ως φιλόσοφη μέθοδο) αφετέρου.

Πλησιέστερη ετυμολογικά και λειτουργικά προς την *παιδεία* αναγνωρίζεται η μεταγενέστερη εκπαίδευσις, παράγωγη του ρήματος *εκπαιδεύω*, το οποίο, όσο βλέπω στα λεξικά, εμφανίζεται πρώτη φορά στον πλατωνικό *Κρίτωνα*, με τη σημασία του *διδάσκω κάποιον κάτι ή εντυπώνω σε κάποιον κάτι με τη διδασκαλία*· αυτού του είδους η εκπαίδευση αφορά ενίοτε και την προσαρμοστική άσκηση ενός ζώου.

Ωστόσο, οι όροι *παιδεία* και *εκπαίδευση* δεν είναι ούτε ετυμολογικά και σημασιολογικά συνώνυμοι ούτε λειτουργικά ισοδύναμοι. Πράγμα που σημαίνει ότι η ευκαιριακή (μπορεί και σκόπιμη) εναλλαγή τους στη θεωρία και στην πράξη δημιουργεί σύγχυση εις βάρος και των δύο συντελεστών της κρίσιμης αυτής συζυγίας. Ζητούμενο **επομένως** παραμένει ο νηφαλιότερος έλεγχος, **προκειμένου** να διαφανούν τόσο τα κοινά όσο και τα διαφορετικά τους σημεία, που επιτρέπουν συγχρόνως τη σύγκριση και τη διάκρισή τους. **Που πάει να πει ότι**: *παιδεία* και *εκπαίδευση* βρίσκονται εξ ορισμού σε συμμαχική και συνάμα σε αντίπαλη σχέση. Κοινός τους παρονομαστής παραμένει η διαβαθμισμένη γνώση ως μάθηση, ασκημένη **κυρίως** εντός θεσμοθετημένων θυλάκων³ της πολιτείας, χωρίς να αποκλείεται και η ιδιωτική τους κηδεμονία, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις παίρνει τη μορφή ταξικής και οικονομικής υπεροχής.

Από εκεί και πέρα αρχίζουν προφανείς και λανθάνουσες διαφορές, οι οποίες, ανάλογα με τον χώρο και τον χρόνο, αυξομειώνονται, χωρίς όμως να καταργούνται. Οι διαφορές προκύπτουν από τη διαφορετική τους φύση και τον αποκλίνοντα προορισμό τους.

¹ Η θεωρία του Πλάτωνα για το ον και την επιστήμη.

² Ενίοτε: μερικές φορές.

³ Θεσμοθετημένοι θύλακες: εδώ, εννοούνται οι εκπαιδευτικοί θεσμοί.

Δηλαδή: Η παιδεία είναι περισσότερο μέθοδος· η εκπαίδευση κυρίως πράξη. Η παιδεία είναι (πρέπει να είναι, για να μην παραβαίνει τον εαυτό της) λειτουργία λίγο πολύ ελεύθερη. [...] Αντίθετα, η εκπαίδευση ελέγχεται εκ προθέσεως εντεταλμένη⁴. Η παιδεία είναι (οφείλει να είναι) προαιρετική· η εκπαίδευση θεωρείται, και σωστά, υποχρεωτική.

Δ. Ν. Μαρωνίτης, εφημερίδα «Το Βήμα της Κυριακής», 1/3/2009 και 8/3/2009 (το κείμενο προσαρμόστηκε για τον σκοπό της αξιολόγησης).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**:

- α. Το περιεχόμενο του όρου «παιδεία» παραμένει αμετάβλητο στο πέρασμα του χρόνου.
- β. Η παιδεία στον Αισχύλο και τον Σοφοκλή αφορά αποκλειστικά στον άνθρωπο.
- γ. Η λέξη *παιδία* για τους αρχαίους Έλληνες σήμαινε την παιδαριώδη φλυαρία και ανοησία.
- δ. Η «παιδεία» και η «εκπαίδευση» είναι έννοιες εντελώς άσχετες μεταξύ τους.
- ε. Η εκπαίδευση λειτουργεί ως θεσμοθετημένη διαδικασία.

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε έναν τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του κειμένου «**Από εκεί ... υποχρεωτική.**» (μονάδες 2) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις (με έντονη γραφή στο κείμενο) στην τρίτη παράγραφο:

Ωστόσο
επομένως
προκειμένου
Που πάει να πει ότι
κυρίως

Μονάδες 5

---

⁴ Δηλαδή, η εκπαίδευση διαπιστώνεται ότι έχει καθορισμένη αποστολή.

B3. α) Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις/περιόδους λόγου του κειμένου, αντικαθιστώντας καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις με μία συνώνυμή της, χωρίς να αλλάζει το νόημα:

- Οι αρχές της ανιχνεύονται στον Αισχύλο και στον Σοφοκλή.
- Η ίδια λέξη [...] σκοπίμως συνάπτεται κάποτε τόσο με την *παιδιά* όσο και με την *παιδιά*.
- [...] το οποίο, όσο βλέπω στα λεξικά, εμφανίζεται πρώτη φορά στον πλατωνικό *Κρίτωνα*.
- [...] δημιουργεί σύγχυση εις βάρος και των δύο συντελεστών της κρίσιμης αυτής συζυγίας.
- Από εκεί και πέρα αρχίζουν προφανείς και λανθάνουσες διαφορές [...].

Μονάδες 5

β) Να αντικαταστήσετε καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις (υπογραμμισμένες στο κείμενο) με μία αντώνυμή της:

- αναβαθμίζεται (1η παράγραφος)
- μεταγενέστερη (2η παράγραφος)
- επιτρέπουν (3η παράγραφος)
- ιδιωτική (3η παράγραφος)
- διαφορές (4η παράγραφος)

Μονάδες 5

B4. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου «**Παιδεία ... αφετέρου**» κυριαρχεί η παθητική φωνή.

α) Να εντοπίσετε δύο ρήματα παθητικής φωνής σε αυτή την παράγραφο (μονάδες 2).

β) Να εξηγήσετε πώς λειτουργεί η παθητική φωνή στη διαμόρφωση του ύφους του κειμένου στη συγκεκριμένη παράγραφο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

Γ1. Με αφορμή διάλογο που έχει ανοίξει στη σχολική κοινότητα σχετικά με τον μορφωτικό ρόλο του σχολείου στον 21^ο αιώνα, γράφετε ένα άρθρο (500-600 λέξεις) στη μαθητική εφημερίδα στο οποίο:

α) υποστηρίζετε την άποψη ότι το σχολείο οφείλει, παράλληλα με την εκπαιδευτική, να ασκεί και παιδευτική λειτουργία, και

β) προτείνετε, αιτιολογημένα, τρόπους με τους οποίους εκπαιδευτικοί και μαθητές/μαθήτριες μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου.

Προσοχή: στο άρθρο να μην αναγράψετε το ονοματεπώνυμό σας.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

Απαντήσεις

B₁

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Σωστό
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

B₂

- α) σύγκριση - αντίθεση → συγκρίνεται η παιδεία με την εκπαίδευση και εντοπίζονται οι διαφορές «η παιδεία είναι περισσότερο...υποχρεωτική»
- β) ωστόσο: αντίθεση
επομένως: συμπέρασμα - αποτέλεσμα
προκειμένου: σκοπός
που πάει να πει ότι: διευκρίνιση
κυρίως: έμφαση

B₃

- α) εντοπίζονται
συνδέεται
παρουσιάζεται
παραγόντων
πρόδηλες, φανερές
- β) υποβαθμίζεται
προγενέστερη
απαγορεύουν, αποτρέπουν, εμποδίζουν
δημόσια
διαφορές

B₄

- α) εναλλάσσονται
ανιχνεύονται
(αναβαθμίζεται, αναδεικνύεται, θεωρείται)
- β) Με την παθητική φωνή ο συγγραφέας δίνει στην ενέργεια και όχι στο υποκείμενο.
Έτσι καθίσταται απρόσωπο και επίσημο

Γ₁ Τίτλος

- α) - διάπλαση ανθρώπων με αναπτυγμένη την ορθή κρίση, το στοχασμό και την οξύτητα → καταπολεμείται η άγνοια και η αμάθεια, εξασφαλίζεται η πνευματική ελευθερία, ο μαθητής εντοπίζει τα κακώς κείμενα, αμφισβητεί, αντιστέκεται στην προπαγάνδα, απαλλάσσεται από δογματισμούς
  - μεταλαμπάδευση αξιών, αρχών, ιδανικών, ενδυνάμωση ψυχικών αρετών, εξευγενισμός της ψυχής → αναγκαία στην εποχή μας που κατακλύζεται από φαινόμενα αμοραλισμού, απανθρωπιάς, αναλγησίας
  - κοινωνικοποίηση και πολιτικοποίηση → νέοι που θα προτάσσουν το συλλογικό όφελος, θα συνεργάζονται, θα συμμετέχουν στα κοινά, θα χρησιμοποιούν το διάλογο, άρα θα είναι ενεργοί πολίτες

- μεταβίβαση της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και γνώση του πολιτισμού άλλων λαών → νέοι που θα έχουν εθνική συνείδηση αλλά και θα συμβιώνουν αρμονικά σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία

[- αισθητική αγωγή → επαφή με την τέχνη

- περιβαλλοντική εκπαίδευση → σεβασμός και προστασία του περιβάλλοντος
- σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία → διοργάνωση εκδηλώσεων
- σύνδεση με αγορά εργασίας, επαγγελματικός προσανατολισμός → επαγγελματική αποκατάσταση]

β) - οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν την προσφορά του σχολείου, να μην το αντιμετωπίζουν με αδιαφορία ως πάρεργο, αλλά ως έναυσμα για να ξεφύγουν από την αγορά

- να αποβάλλουν τον ωφελιμισμό που υπονομεύει την παιδεία και να μην απορρίπτουν ορισμένους κλάδους της γνώσης
- να σέβονται τον εκπαιδευτικό, να συνεργάζονται και να επικοινωνούν για να επέλθει το επιθυμητό αποτέλεσμα
- να αποβάλουν τον ανταγωνισμό, να τον μετατρέψουν σε άμιλλα, να καταγγείλουν φαινόμενα βίας, καταστροφής του σχολικού χώρου
- να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη βελτίωση των κτηριακών εγκαταστάσεων
- να αποφύγουν την κομματικοποίηση
- να κατανοήσουν τα όρια της ελευθερίας τους